

LA VEU DE MALLORCA. Una publicació nacionalista entre el 1900 i 1931.

SEBASTIA SERRA BUSQUETS

El 3 de Febrer de l'any 1900 aparegué a Ciutat de Mallorca la publicació "La Veu de Mallorca", que es qualificava com a setmanari regionalista. La primera etapa de la publicació va durar fins el 28 d'Abril del 1900, i el director fou en Joan Torrandell, que ja havia fundat i dirigit "Nova Palma"¹ el 1898, amb la col·laboració de Miquel dels Sants Oliver, Gabriel Alomar, Lluís Martí...

Malgrat l'alt grau d'analfabetisme —mes d'un 77%— de la població de les Illes Balears i el predomini de l'oligarquia terratinent, semblava que amb el començament de segle s'iniciava un nou signe després d'una sèrie de "canvis" durant el segle XIX². I que sobretot a l'àmbit cultural seria possible una renovació, tenint present una sèrie d'iniciatives editorials que havien tengut un èxit relatiu. Ens referim a "La Roqueta", "L'ingnorància", "Museo Balear", "Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana"³.

Respecte a la situació política, si bé l'optimisme cap a una Mallorca autònoma i progressista no era una característica compartida pels iniciadors de "La Veu de Mallorca", semblen prou explícits els plantejaments del primer número de la publicació:

... "i n'hi ha qui's mouen seriosos i reflexius, amb la consciència de que la lluita serà llarga i, per tant, necessitada de moltes forces i armes excel·lents..."

... Son molts de mallorquins qui no creuen ja en la epopeia mai interrompuda dels triomfs d'Espanya, ni en los credos salvadors dels polítics madrilenys, ni en la regeneració promesa dels personatges que ahir deien autonomia a lo que avui anomenen unitat sagrada..."

Malgrat els esforços de la publicació per a sensibilitzar el poble de Mallorca per posar a l'abast de la població els principis del nacionalisme el 28 d'Abril de 1900 aparegué el darrer número de la primera etapa publicant un article gairebé antagònic i al·legòric titulat "Mallorca dorm"⁴.

¹ POMAR Jaume "L'aventura de Nova Palma". Ed. Moll Palma de Mallorca, 1976.

² BARCELO PONS Bartomeu "EL SEGLE XIX A MALLORCA". OCB, Palma, 1964.

³ OLIVER Miquel dels Sants "La Literatura en Mallorca". Amengual i Muntaner, Palma, 1903.

⁴ APENDIX DOCUMENTAL nº 6

La publicació aparegué a una segona etapa entre el 4 de Gener de 1917 i el 15 de Març de 1919, dirigida per Joan Estelrich entorn d'un ventall de professionals qualificats a més a més dels literats i, primer com a col·lectiu i després entorn del Centre Regionalista fundat a finals de 1917. Intentaren mallorquinitzar Mallorca⁵. La manca de definició ideològica en molts d'aspectes, del que podríem anomenar nacionalisme burgès, les contradiccions del Centre Regionalista respecte a les possibilitats de convergir amb el partit liberal dirigit per Alexandre Rosselló i posteriorment p'en Joan March –en Verga– i sobretot “davant la impossibilitat de dur a terme una acció política eficaç amb les forces de que disposaven”⁶ dugué cap a l'entesa regionalista-liberal el 1920, aconseguint alguns càrrecs polítics importants, sobretot Guillem Forteza⁷ mentre d'altres com Joan Estelrich partiren cap a Barcelona o quedaren retirats de l'activitat política i cultural.

Amb la desaparició de “La Veu de Mallorca” a la seva segona etapa i amb l'enfonsament del Centre Regionalista, el regionalisme burgès, conservador però innovador i obert enfront del centralisme oligàrquic i del provincialisme immòbil de la vida mallorquina⁸, va veure minorades les seves possibilitats de futur si bé reaparegué l'any 1930 entorn del Centre Autonomista de Mallorca i del Partit Regionalista, i també amb la tercera etapa de la publicació.

A la tercera etapa la publicació aparegué el 17 de Gener de 1931 com a òrgan del Centre Autonomista i del comitè d'enllaç amb el Partit Regionalista. El seu director fou Andreu Ferrer Ginard. La posició de la publicació fou en concordança amb la segona etapa, reflex del nacionalisme burgès, en concordança amb la Lliga de Catalunya i amb “La Veu de Catalunya”. Va adoptar una actitud enfront del caciquisme d'en March i a favor de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. El seu fracàs electoral fou un dels determinants de la coalició dels regionalistes amb totes les agrupacions de dreta de les Illes Balears a partir de 1932, deixant d'oposar-se al caciquisme d'en Joan March –en Verga–⁹. El darrer número publicat d'aquesta tercera etapa fou el del 19 de desembre de 1931.

LA PRIMERA ETAPA

A la primera època ens trobam amb una publicació que pretén parlar clar dels diversos temes i que el tractament que es doni no sigui massa elevat i sobretot es planteja que la política a l'Estat Espanyol es troba entre “disputes

⁵ PONS Damià “Nacionalisme, Acció Cultural i Producció literaria a Mallorca entre 1917 i la segona República” “Randa” n° 9 Curial, Barna, 1979 Pg. 179.

⁶ MASSOT i Muntaner Josep “Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra” (1930-1950) Publicacions de l'Abadia de Monserrat, Barna 1978.

⁷ FORTEZA Guillem “Pel ressorgiment polític de Mallorca” Estampa Soler Prats, Palma 1931. Aquesta obra recull escrits del teòric nacionalista entre el 1916 i el 1926. Existeix una edició reduïda de l'editorial Moll, Palma 1978.

⁸ FERRA PONS Damià “Avantguardisme plàstic a Mallorca” (II) “L.luc”, juliol-agost 73 pàg. 10.

⁹ LLULL Anselm “El mallorquinisme polític (1840-1936) Vol. II.

des politicots i sotmesa a n'es capritxo des caciquisme"¹⁰. Els col·laboradors de "La Veu de Mallorca" i sobretot el director de la publicació procuren que la ideologia predominant sigui la nacionalista i progressista. Existeix una estreta col·laboració amb el republicanisme federal. Mostres d'aquesta col·laboració, la trobam a la publicació de diversos escrits, destacant la ressenya del XXVII aniversari de la proclamació de la 1ª República, donant molta d'importància al caràcter federal i regionalista. Teòricament es divulgaren els principis de Valentí Almirall. A l'hora dels himnes, els que eren coneguts eren La Marsellesa i Els Segadors¹¹.

La col·laboració amb els republicans federals s'anava concretant: míting de Joan Torrandell, director de la publicació amb republicans federals¹², publicació de bell nou d'un article amb correspondència entre Pi i Margall i Gabriel Alomar¹³, actuacions de Lluís Martí, la referència del manifest dels federals...¹⁴.

Si bé el caire federal té molta d'importància des del punt de vista polític, "La Veu de Mallorca" "fou l'òrgan per excel·lència dels regionalistes mallorquins"¹⁵ acostats o no al republicanisme federal. En aquest sentit té importància la relació amb "La Veu de Catalunya", el tractament del regionalisme a les Corts¹⁶ i el plantejament que es fa de "La Almudaina" com a diari fins i tot gairebé progressista¹⁷.

La temàtica que es tracta amb més profunditat a la primera etapa és l'econòmica. La preocupació bàsica és el concert econòmic per arribar a l'autonomia¹⁸. A articles posteriors es posa en dubte el sistema de concert econòmic a causa d'una sèrie de qüestions: "consentirà s'Estat en desprender-se per sempre d'una arma electoral tan segura com es repart i cobro de ses contribucions?" i també a l'estructura dels partits polítics dominants: "...agrupacions de vividors sense arrels adins es poble, que se mouen només per interessos particulars...", i en definitiva per la dinàmica del caciquisme que es reproduïx a tots els nivells¹⁹. El mateix autor de l'article esmentat, B. Amengual, arriba a donar una alternativa a n'els dubtes de la proposta inicial de concert econòmic: "La reforma, sí's vol que doni bons resultats, ha d'ésser més radical... I per ont s'ha de començar, sí's vol que Espanya se regeneri, es per donar a n'es pobles i a ses regions naturals —o a ses províncies perque s'entengui millor lo que s'Estat els hi ha prés"²⁰, i arriba també a parlar de la necessària reforma del sistema electoral que només afavoreix al caciquisme²¹.

Un altre tema tractat en profunditat a la primera etapa és el de l'ensenyament des d'una òptica no només de la problemàtica lingüística i cultural sinó

¹⁰ "LA VEU DE MALLORCA" 7-II-1900

¹¹ "LA VEU DE MALLORCA" 14-II-1900

¹² "LA VEU DE MALLORCA" 21-II-1900

¹³ APENDIX DOCUMENTAL n° 3 L'article havia estat publicat a "Nova Palma" veure nota 1.

¹⁴ 21-III-1900, 14-IV-1900

¹⁵ PENARRUBIA MARQUES Bel "Mallorca davant el centralisme" (1868-1910) Curial Barcelona 1980

pg. 205-6

¹⁶ 14-II-1900

¹⁷ 17-III-1900

¹⁸ APENDIX DOCUMENTAL n° 1

¹⁹ 7-V-1900

²⁰ 14-IV-1900

²¹ 21-IV-1900

també des d'un punt de vista de renovació educativa²². L'autor de l'article "Ensenyança Regional" és Rafel Ballester²³.

El Maurisme també és tractat en aquesta primera etapa com un autèntic enemic de la nostra llengua i cultura²⁴.

Les referències literàries no son gaire nombroses si bé podem destacar un article de Joan Alcover sobre Marián Aguiló, diverses col·laboracions de Gabriel Alomar i referències literàries en torn de Jeroni Rosselló.

La temàtica social està tractada des d'una òptica relativament complexa²⁵, si bé a través del tractament de les qüestions municipals s'insisteix en que existeixi el caciquisme en l'anomenament de funcionaris i empleats²⁶.

Una temàtica que també quedarà plantejada és la polèmica entre el diari "El Globo" de Madrid i "La Veu de Mallorca" respecte a un suposat separatisme que es comença a donar a les Illes Balears²⁷.

La publicació editarà el seu darrer número de la primera etapa el 28 d'Abril de 1900 sense haver aconseguit el recolzament que esperava, si bé tant en el camp del republicanisme federal com d'alguns grups de regionalistes continuarà l'activitat cultural i política.

L'any 1909 un grup en el que estaven integrats no tan sols literats, sinó gent d'altres professions, presenten un candidat a les eleccions municipals de Palma sense obtenir molt bons resultats, però que significa una actuació política dels regionalistes mallorquins²⁸. En aquest grup hi estaven entre d'altres, Llorenç Riber, Miguel Ferrà, Salvador Galmés, etc... recolitzats per Mossén Alcover i Lluís Martí.

LA SEGONA ETAPA

"La Veu de Mallorca" es publicà a la seva segona etapa entre el 4 de gener de 1917 i el 15 de Març de 1919, dirigida per Joan Estelrich, relacionada i gairebé portaveu del Centre Regionalista de Mallorca i hi col·laboren bàsicament Joan Pons i Marquès, Guillem Forteza i Miquel Ferrà²⁹. Es aquesta segona etapa quan es desenvolupen bàsicament l'intent de nacionalisme burgès a Mallorca seguint la línia del Cambonisme i de la Lliga a Catalunya, si bé el Centre Regionalista i "La Veu de Mallorca" pretenen "ésser una plataforma unitària de lluita patriòtica contra el centralisme i defensarà en tot moment que l'objectiu prioritari era mallorquinitzar Mallorca"³⁰.

²² APENDIX DOCUMENTAL n° 2

²³ COLOM Antoni "Nacionalisme i educació a Mallorca - Monografia" OCB Ciutat de Mallorca, 1983 pg.

21

²⁴ APENDIX DOCUMENTAL n° 5.

²⁵ APENDIX DOCUMENTAL n° 6.

²⁶ 4-IV-1900; 11-IV-1900; 14-IV-1900.

²⁷ Veure Lluís Anselm obra cit. 10-III-1900; 24-III-1900.

²⁸ PONS Damià "L'espurna: un projecte d'actuació política d'un sector de la intel·lectualitat mallorquina (1909)" Mayurqa n°18, Palma de Mallorca, 1978-79, pags. 93-100.

²⁹ GRAN ENCICLOPEDIA CATALANA vol. 15, 1980.

³⁰ Pons Damià Op cit. pg. 179.

La temàtica que tracta la publicació és prou diversificada si bé hi destaquen els escrits de divulgació autonòmica. Es tracta d'un conjunt d'escrits molt diversos dels quals destaquen:

1- Articles que fan referència al dret foral³¹.

2- Notícies del regionalisme a l'estat espanyol: es tracta bàsicament d'una campanya que dona a conèixer l'empenta regionalista a l'Estat espanyol. Hi ha referència d'Euskadi, país Valencià, Galícia, Andalusia, Astúries i Catalunya³². Especial incidència pot ésser que tenguí l'article *El nacionalisme a les Corts* fent referència a Catalunya³³.

3- Escrits que podem anomenar com a teòrics del nacionalisme. D'aquest conjunt destaquem: *Per la lliga de Regions* presentant una concepció de tot l'estat si bé a partir de la conveniència d'efectuar una lliga entre el País Valencià, les Illes Balears i Catalunya³⁴; *El manifest regionalista*³⁵; *Ja és hora!*³⁶, on es presenta l'ideari del Centre Regionalista; *Prèvies reflexions sobre la nostra actuació política*, on es parla del significat de la paraula "nació", de la ideologia i de l'acció política i de la "obra prèvia de la rehabilitació de la dignitat de la nostra terra", afirmant que el problema de Mallorca no és de dretes o esquerres, sinó de mallorquinització com a tasca prèvia³⁷; *L'autonomia com a fi i com a medi*³⁸.

4- Un conjunt de treballs variats, fonamentalment de Guillem Forteza, Joan Estelrich i Miguel Ferrà.

Es publiquen i divulguen aspectes diversos dels plantejaments autonomistes³⁹. També cal tenir en compte una sèrie d'articles de tipus "polemitzador" amb prou contingut crític, com per exemple:

El testament de la vella política, signat per Joan Delilla i on s'ataca al caciquisme dels liberals⁴⁰ i *Intrigues de cacics*, de Joan Estelrich⁴¹.

A la secció de la publicació anomenada Acció Social, parlant dels ajuntaments, són prou expressives les següents paraules: "...deixant al portal del Casal de la Vila la política de complaure amics i repartir favors"⁴².

L'esperança amb una "nova" Mallorca es veu reflexada a articles com *Jove Mallorca*, de Joan Estelrich⁴³, o tota la campanya d'adhesió a l'Assemblea de parlamentaris amb articles, notícies, recollida de 800 signatures d'adhesió a l'Assemblea de Parlamentaris,...⁴⁴.

³¹ "LA VEU DE MALLORCA" I-II-1917; 15-III-1917; 10-V-1917; 7-VI-1917

³² 1-II-1917; 8-II-1917; 1-III-1917; 22-III-1917.

³³ 27-IV-1918.

³⁴ 8-II-1917

³⁵ 21-VI-1917

³⁶ 8-II-1917

³⁷ 22-XII-1917

³⁸ 11-V-1918

³⁹ FORTEZA Guillem "Pel ressorgiment polític de Mallorca". Estampa Soler Prats. Palma 1931.

⁴⁰ 28-VII-1917

⁴¹ 1-IX-1917

⁴² 15-VI-1918

⁴³ 29-IX-1917 Reproduït a Lluïl Anselm, vol. I pg. 260.

⁴⁴ 27-X-1917

Els manifestes i articles com *El civisme com a pedagogia social* de n'Estelrich reflexen pot ser el moment d'acció més intensa de "La Veu de Mallorca" a la seva segona etapa.

Però també hi trobam articles on es veu amb optimisme el present i el futur des de l'òptica del centre Regionalista, l'article *Indiferència actual mallorquina* n'és una mostra. La tasca fonamental a realitzar és la lluita contra la indiferència, es prou significativa l'expressió: "...és preferible l'imperi del desordre polític a l'imperi de l'indiferentisme polític..."⁴⁵.

Ens trobam un altra vegada amb plantejaments semblants exposats a la primera etapa a l'article *Mallorca dorm*⁴⁶. S'insistirà amb articles diferents aspectes, cercant la participació dels mallorquins a la vida pública com *La tasca del jovent*⁴⁷ i *Poder educatiu de les masses, corals*⁴⁸.

A l'hora d'analitzar la problemàtica social quotidiana no trobam cap tipus d'aprofundiment i a més a més es troben plantejaments ambigus. D'aquesta manera cal destacar els escrits: *La qüestió de les subsistències*⁴⁹ *La Junta de subsistències*⁵⁰ i *Avalot popular*, amb motiu de la manca de carbó a Ciutat de Mallorca pel febrer de 1918⁵¹.

De la polèmica pública a tot l'estat espanyol respecte a la problemàtica social i a les possibilitats de canvi de règim, "La Veu de Mallorca" no en fou indiferent, i trobam articles "polemitzadors" tant amb els partits de dretes com amb els socialistes. Respecte al Maurisme continua el to crític que ja coneixem de la primera etapa⁵², respecte als socialistes trobam una polèmica prou interessant amb la publicació d'"El Obrero Balear", on Llorenç Bisbal el 31 de Maig de 1918 i el 10 de Gener de 1919 respón a la proposta regionalista plantejant que el regionalisme és de dretes, un cert recel a la normalització de la llengua i reivindicant el canvi de sistema reivindicant la república federal i el paper hegemònic de la classe treballadora⁵³.

La resposta dels nacionalistes no va esperar a produir-se: l'escrit *Els socialistes mallorquins i el regionalisme* fou contundent des del punt de vista de com pot articular-se la federació de nacions de l'estat ibèric i del paper de la llengua castellana: "...admetem la llengua castellana com a instrument de relació entre regions, rés més"⁵⁴.

Malgrat el debat intern que s'observa a "La Veu de Mallorca" respecte a la conveniència d'orientar la publicació i el Centre Regionalista cap a l'esquerra o cap a la dreta es veu un predomini dels plantejaments de simpatia als lliberals a partir dels seus plantejaments autonòmics⁵⁵ i en el convenciment que cal que la dreta mallorquina prengui "part activa en la creuada mallorquinista" a l'arti-

⁴⁵ APENDIX DOCUMENTAL n° 7.

⁴⁶ APENDIX DOCUMENTAL n° 6

⁴⁷ 19-I-1918

⁴⁸ 8-VI-1918

⁴⁹ 15-II-1917

⁵⁰ 1-III-1917

⁵¹ APENDIX DOCUMENTAL n° 8

⁵² I-XII-1918; I-II-1919

⁵³ GABRIEL Pere "Llorenç Bisbal i Barceló: dirigent socialiste de Mallorca" Lluç, novembre 1976 n° 664

pg. 3-7

⁵⁴ APENDIX DOCUMENTAL n° 9

⁵⁵ 18-V-1918

cle *Endreça als elements de dreta*⁵⁶ i que prefigura l'ntesa regionalista-liberal del sector encapçalat per Guillem Forteza l'any 1919.

De totes maneres un grup dels regionalistes, entre ells Miguel Ferrà, se guiren plantejant la necessitat del progrés social i del canvi de règim, o articles com *Venga un nou règim*⁵⁷.

La temàtica econòmica no és tan present a "La Veu de Mallorca" a la segona etapa com a la primera, si bé es planteja la temàtica del port franc l'article *La zona franca a Mallorca*, escrit pel dirigent del partit liberal Lluís Alemany⁵⁸. Els temes de tipus cultural ocuparen un lloc preferent a la publicació. Destacam articles com *La nostra llengua oficial*, *De l'Art: la reforma de la Ciutat*,⁵⁹ *La lírica de Giacomo Leopardi*⁶⁰ i *El paisatge mallorquí i el sentiment de la natura*⁶¹. El número de la publicació del 15 de juliol del 1918 es dedica en part a un homenatge a la poetessa Maria Antònia Salvà. Hi col·laboren Joan Alcover, Joan Pons i Marquès, Costa i Llobera, Miquel Ferrà, Guillem Forteza, Salvador Galmés, ...Hi col·laborà assenyalant que ho feia excepcionalment en aquesta publicació que considerava d'una ideologia prou diferenciada de la seva, Gabriel Alomar, que havia estat col·laborador asidu de la primera etapa de la publicació.

LA TERCERA ETAPA

Es caracteritza bàsicament per esser una publicació de dreta regionalista contrària al caciquisme d'en Joan March⁶², catòlica, portaveu del centre Autonomista de Mallorca.

La publicació fixava la posició política dels regionalistes i autonomistes amb clarividència quan la segona república estava consolidada, si bé es declaraven monàrquics els sectors regionalistes fins molt poc abans de l'abril de 1931. Al número del 5 de desembre de 1931 es deia: "El sector regionalista-autonomista està preparant la campanya de reafirmació dels ideals que els feren sortir a rotlo i que volen dur a la realitat actuant clara i fermament dins el nou règim, a la consolidació del qual volen contribuir nodrint-lo de la sava de tremp conservador que l'hi falta si no es vol que mori d'un empatx d'esquerranisme".

Les relacions amb Cambó i amb "La Veu de Catalunya eren habituals i en Joan Estelrich hi col·laborava asiduament.

Una de les campanyes bàsiques de la tercera etapa fou a favor del Projecte d'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de l'any 1931 i la tasca de divulgació lingüística i cultural⁶³.

⁵⁶ 15-I-1919

⁵⁷ 1-II-1919

⁵⁸ APENDIX DOCUMENTAL n° 11

⁵⁹ 15-II-1917

⁶⁰ Sèrie d'articles d'Estelrich l'any 1918

⁶¹ APENDIX DOCUMENTAL n° 10

⁶² Febrer 1931 Juliol 1931. veure Lluís Anselm op. cit. vol. II pg. 145-152.

⁶³ APENDIX DOCUMENTAL n° 12

El fracàs electoral del 1931 a causa de la política d'en Verga i de l'èxit dels republicans federals i socialistes feu entrar en crisi l'opció del Centre Autonomista i des regionalistes que actuaven amb un comitè de coordinació. La manca de força féu apropar les seves posicions a les del reste de la dreta, si bé aquest fenòmen es va donant a partir de l'any 1932 i sobretot quan es plantejaren les eleccions de l'any 1933 i la del 1936, que és quan els regionalistes formaran part de la coalició de dretes encapçalada per la "Unión de Derechas" (CEDA) i Joan March, si bé no abandonaren els principis democràtics i autonomistes⁶⁴.

---

⁶⁴ MASSOT I MUNTANER Josep op. cit. El tema es tracta també a la meua tesi doctoral: "Les Illes Balears de la dictadura a la Segona República" Mallorca 1981.

INDEX DE DOCUMENTS

- 1.- El concert econòmic. 10-II-1900
- 2.- Ensenyança regional. 14-II-1900
- 3.- En Pi i Margall i el regionalisme. 17-II-1900
- 4.- Als obrers. 17-IV-1900
- 5.- En Maura i "La Veu de Catalunya". 21-IV-1900
- 6.- Mallorca dorm. 28-IV-1900
- 7.- Indiferència actual mallorquina. 5-I-1918
- 8.- Avalot popular. 25-II-1918
- 9.- Els socialistes mallorquins i el regionalisme. 1-VI-1918
- 10.- El paisatge mallorquí i el sentiment de natura. 7-IX-1918
- 11.- La zona franca a Mallorca. 1-10-1918
- 12.- L'autonomia administrativa. 7-II-1931.

DOCUMENT N° 1

EL CONCERT ECONOMIC. 10 febrer 1900 Any I n° 2

Diguin lo que vulguin els partidaris de l'actual organització política espanyola, y sia pels motius que sia que'ls comerciants y industrials son los primers en demanar l'autonomia econòmica de les regions, es cosa clara y paupable que les aspiracions al ideal qui se concreten en el concert economic de les Vascongades disfruten y solicita Barcelona, s'han propagades de tal manera que'l grupo sostenedor de semblant doctrina es assombrós y disposat a lluitar esforçadament a favor del canvi economic de l'Hisenda espanyola. Bona prova en donaren els comerciants y industrials barcelonins als que encoratjaven decididament els de tota catalunya, Valencia y Mallorca, per medi de ses Cambres de Comers.

La de Palma ha fet a sobre son pensament en documents oficials dirigits a la nostra Diputació Provincial, en cartes entusiastes enviades al Foment del Treball Nacional y en son periodic quinzeneri a ont s'hi han publicats articles assaonats de logica irrefutable. Darrerament an el dinar ambe que la Junta Directiva de la Cambra obsequià¹ a D. Mateu Bosch declarà amb paraules ben masurades, qui arribaren a esser eloqüents, la seva convicció ferma y profunda de que'l Concert econòmic es la primera base de la regeneració d'Espanya.

Yo dic mes: es una de les principals per arribar a l'autonomia de la nostra Patria, qu'es la finalitat conscient o inconscient de tots quants protesten de la malida centralisació. Y assegure que el día que tots els regionalistas tenguen la voluntat decidida de donar la primera passa, no hi ha dubte que la victoria es declarará (sic) ben nostra.

"Si fos possible —diu en Cases Carbó en el primer número de *Catalonia*— fer una campanya rapida de mitings en tot Catalunya, Valencia y Mallorca, ¿no podria esser aixó una base d'opinió d'un grupo Parlamentari prou nombrós de catalans valencians (sic) y mallorquins que, portant al parlament espanyol la bandera de concert economic, intervingués d'una manera energetica en les lluites parlamentaries que's preparen, fins el punt d'obtenir

l'adopció d'una formula de concert economic favorable para'ls països de llengua catalana y beneficiosa al mateix temps para les altres regions de l'Estat espanyol?"

A mí me pareix acertadíssima l'idea del catalanista esmentat, y crec de bon de veres que'ls resultats de semblant unió inter-regional serien porfitoses per tot l'Estat Espanyol; sobretot en gran valua pels qui perseguim l'autonomia de la patria y volem fer exercicis de civisme practic, circumstancia ben necessaria per intervenir saviament en l'administració de la república. Un grupo de senadors y diputats d'origen catalá, establert encara que no fos més que per defensar el Concert economic, podria influir decididament en las lluites parlamentaries, fins al punt de esser reclamat per la dreta o l'esquerra del Parlament per ajudar a la victoria de sos ideals, intervenció poderosa qu'els nostres representants no donarien sino a cambi d'obtenir profitosos resultats en son únic objectiu patriotic.

Per coneixensa dels qui poden influir poderosament en l'elecció dels diputats y senadors de la nostra regió, copii les següents retxes escrites p'en Cases Carbó.

CONDICIONS QUE HA DE TENIR LA FORMULA DE CONCERT ECONOMIC PER QUE SIA VIABLE.

Lo que's tracta de trobar és: una fórmula general unica.

1ª Que, convenientment aplicada y desenrrotllada, satisfaci les aspiracions a l'autonomia que senti qualsevol regió, provincia, comarca o municipi de l'Estat espanyol.

2ª Que sigui harmonica amb l'unitat de l'Estat y deixi an aquests tots els medis necessaris pera'l cumpliment de les seves funcions.

3ª Que capiga, si és possible, dins de la vigent *Constitució* política de l'Estat espanyol.

Es a dir: que no calqui reforma constitucional y que pugui esser implantada sense violencia.

4ª Que no perjudiqui gens ni mica an aquelles regions, provincies, comarques o municipis que no estiguin en condicions o que no vulguin altre regim que l'establert ara.

5ª. Que les classes populars, tant urbanes com pageses, industrials com agrícoles, s'hi trobin ateses en llurs justes aspiracions de millorament moral, intelectual y material.

6ª Que, l'actual moment politic-historic, dats els elements politics de l'opinió pública, pugui esser objete d'una campanya rapida y energica que tinga a favor seu totes les probabilitats d'exit possible per l'acumulació y organizació d'una força política incontestable.

7ª Que no solament allunyi tot perill d'una intervenció estrangera, sinó que sigui garantia pera'ls altres Estats, y pera'ls interessos generals y particulars qu'ells representen".

El programa es complet pera mí; per tent crid l'atenció dels mallorquins qui vulguin ajudar a la realització de la Causa. Les línies de la formula están vertaderament plenes de seny y recorren els punts raonables, difícils de trobar, qu'uneixen el camp autonomista y l'actual situació política. Vegin tots lo qu'es pot fer dins aquestes fites y una vegada d'acort anem-hi amb decisió y fermesa.

Al poble, a les corporacions, als gremis pertoca el treball importantíssim d'asegurar-se de les idees que tinguin, al voltant del Concert economic, els candidats a la Diputació a Corts y votar solament (sic) a quins se comprometin a defensarlo amb energia dins del

Parlament. Y aixó mateix ferho amb els qui hajin de representarnos a alguna part, política o econòmicament.

J.T.

DOCUMENT N° 2

ENSANYANÇA REGIONAL.

14 febrer 1900 any I n° 2.

Parlem de tot; es a dir, diguen quatre paraules de sa questió pedagògica o sia *d'encaminar els atlots*, que aixó és lo que vol dir aquella paraula tan rossegada y qu'avui dia així com están ses coses, no vol dir res.

Amb aquesta paraula, amb sa ciencia d'ensenyá, succeix lo que amb tot; no tenim més qu'un mot que vol dir qualque cosa pero mos falta s'idea, s'acció pràctica.

A Espanya tenim sa particularitat de pensarmós que feim *algo*, que trabayam; que tenim de tot, molt y bó, encara que no sia vè. Y...endavant ses atxes, *á vivir* com diuen a Madrid, es a dir, a no fer res com sempre.

Crec que sí; hem de viure, hem de fer feina y si no volem esser esclaus, ases de feina, convé que comensem per anar a escola. Segurament haureu observat lo qu'ara vos vaig a dir. No hi ha cap menestral una mica acomodat que no cometi sa tonteria de *voler fê es seu fill senyor*. Tant es així que aixó ja s'es convertit amb una frase feta. Se comprèn aquesta aspiració noble y justa d'un bon pare de familia qui mira p'es devenir d'els seus infants. Però amb aixó els nostros obrers pateixen una il·lusió qu'amb el temps se converteix amb gros desencant.

Som (sic) pare de s'atlot creu de bona fe que, si'l fill fa mestre d'escola, missé o capellá, ja estam salvats.

¿Que resulta? Que sobren missès, mestres d'escola y capellans, qui per força s'han de menjá ses ungles. Aixó es paradògic perque, si bé es mira, no tenim vertadès missès ni molt menos mestres d'escola que en sian de veres. Lo que tenim demés y bé per demés, son aquests grapat de joves inútils qui quant *han prè*s es titol bona nit feina, *adios* mals de caps. Sa col·locació no se fa esperá, y tot s'espera de sa col·locació, així sia d'un particular, *d'es caciques* (Don Fulano, per qui ja votava es padrí) o d'es govern; bé per favoritisme o *per oposicions* que tot ve a esser lo mateix. Es a dir, que no sabem viure si es govern, o sia s'Estat, no mos dona que menjá. ¡EL DIOS ESTADO! Ell es s'esperança d'els afemegats, es conhort de tothom, d'aquesta societat mossona qui no fa més que viure d'imitacions, y qui crequent fer grandeses y aparentà elegancies y un bon gust que no pot tenir, resulta d'una irritant cursileria. Vat-aquí sa provincia, vat-aquí sa *flamante* moda de Madrid, an aixó ha anat a para es *patriotisme* que, essent en principi una virtut cívica, ha arribat a convertir-se amb un insult.

Idò bé: per ont em de comensá?

Es fets, s'experiencia, demostren que s'ensenyança *oficial*, s'ensenyança que paga es poble, y que es seu govern administra, no dona cap fruit profitós ni an els homos en particular, ni a sa societat en general. No es més qu'un fê y desfê, un teixí y desteixí completa-

ment inútil. S'Estat espanyol amb ses carreres altre cosa que creâ una partida d'*infelices* ane qui se veu llavô obligat a mantenî creant empleos publicos per llevarse de devant tota mena de gent femolenca o afemegada que creu de bona fe que es destino de s'homo es servî es demés y sobre tot an es Govern, a s'Estat.

Sa ensenyança no deu havê de esser lo que es, S'objeta fonementa de s'ensenyança ès procurâ es millorament de sa vida de s'homo mediant es coneixement de totes ses coses que li puguin esser utils. Lo primè de tot es ferlo homo, llevô ciutadà lliure.

¿Fan aixó es mestres amb cert modo son es primers qu'influeixen demunt es nostres infants, amb sa predicació y s'exemple que presuposa es seu ministeri? No. ¿Perqué? Perque no son lliures, perque dependeixen d'es Govern, de s'Estat, qui mos imposa per tancâ els nins dins uns locals que semblen calabossos, no hi ha higiene de cap casta, ni sol, ni aire pur. No hi ha res qui fasse més content a un que dirli: "Avui no anirás a escola". Y encara per més torment se imposa allá dins una parla que s'infant no sent conversâ a dins ca-seua y per força se l'hi ha de fer més avorrida.

Amb vista d'aixó creim amb sa absoluta necessitat de creâ a bans de tot escolcs regionals aont s'ensenyi amb malloquí y se fasse aplicació de metodos nous que amb va esperarîem de Madrid.

Sols d'aquesta manera pot esser possible se formació d'una joventut robusta, amb sentit practic y amb so sentiment de patria que en va intenta formarse a sa ombra de sa rutina de sempre.

En parlerèm amb més espai.

R. BALLESTER.

DOCUMENT N° 3

EN PÍ Y MARGALL Y EL REGIONALISME.

17 febrer 1900 any I n° 3

Fa un temps, la colla mateixa qui produeix aquest periódic, en va fer sortir un altre, també regionalista, qui desaparegué per causes especials, qu'avui no se repetirán. Deo volente.

Llavors forem honrats amb una carta d'el gran autonomista Pí y Margall, homo polític qui ara torna esser actualitat, gracies a l'hermós discurs pronunciat an el Congrés en defensa de la doctrina regionalista.

Per això, y perque convé recordar sempre les bones lectures, reproduím aquella carta y els comentaris que va suggerir an el nostre benvolgut company en Gabriel Alomar.

Diu així l'escrit d'en Pí y Margall:

Madrid 25 de Octubre de 1998

Muy señores míos de mi mayor aprecio: aplaudo que hayan Vdcs emprendido la publicación de un periódico regionalista. Las islas Balcares, apartadas

del Continente, son las que mejor pueden recibir y favorecer una publicación de esta índole. ¿Qué no ganarían siendo autónomas? (sic) Se administrarían y gobernarían por sí y no dependerían de Madrid sinó en los negocios verdaderamente nacionales. Podrían para su propio régimen, darse la Constitución y las leyes que quisieran y tener su Gobierno, sus Cortes, sus tribunales, sus milicias, su Administración y su Hacienda. Deberían contribuir a los gastos de la Nación, pero cubrirían su cuota por los impuestos que á bien tuvieran, impuestos de que tendrían el reparto y la cobranza. Sólo deberían abstenerse de poner la mano en las relaciones mercantiles y las diplomáticas, en todo lo relativo a la defensa del País, en la organización de los correos y los telégrafos, en la ley de la moneda y en la regulación de los correos y los telégrafos, en la ley de la moneda y en la regulación de los pesos y las medidas.

Con que en su periódico espongan bien este racional sistema, lo definan y demuestren los resultados que ha producido en Suiza y en la América del Norte, llevarán Vdes. á sus compatriotas á que lo adopten y prestarán un gran servicio á la Patria. Del abismo en que España ha caído, no lo duden Vdes., sólo por este cambio de régimen cabe levantarla. Por este solo medio cabe también desvanecer en las regiones de la Nación toda idea de separatismo y tal vez, impedir odiosas intervenciones.

De Vdes. affmo. s.s.

q.s.m.B.

F. PI Y MARGALL.

La nostra satisfacció no pot esser més gran. L'encoratjament es vengut de la personalitat més il·lustre d'el particularisme espanyol, y amb dificultat se pot expressar el sentiment de profund respecte y de coral agraïment que guardam p'el venerable patriarca d'el federalisme.

El Sr. Pí y Margall no deu dptar de que tots nosaltres treballarem en la tasca qu'amb tant bona voluntat ens exposa. Però sia permès a la veu humil d'els deixebles, fer-se sentir també després de la veu respectada dels mestres.

Entre la carta d'el Sr. Pí y Margall y la nostra doctrina regionalista¹, pot-ser hi ha qualche diferencia en l'apreciació de certs mots y en l'extensió de l'autonomia an-a què aspiram.

No cal aturar-se a repetir una vegada més la distinció entre els nostres ideals i l'ideal d'els federalistes espanyols primitius, que tenia molt més del racionalisme pur d'els alemanys, que d'el positivisme transformista d'els inglesos.

La fórmula propia de l'ideal polític nou pot-ser, está encara sense expressar. Me sembla que s'hi acostaria bastant una frase així: "l'ideal consisteix en fer coincidir l'agrupació natural nació (no importa definir-la) amb agrupació artificial *Estar*"

¹ Hi ha que fer notar que l'expressió *regionalista* no es d'el tot aprofitada a lo que se vol designar. La regió no es a la fi altra cosa qu'una encontrada geogràfica, sens cap relació amb sos habitants; y en camvi, la qüestió regionalista es davant de tot una qüestió política y nacional, qui, sociològicament, res te que veure amb la comarca aont arrela el poble qui la promou. La influència geogràfica té, aixó sí, verdadera importancia en l'estudi històric y antropològic de la formació de la raça, modificada per les lleis d'el medi habitat.

De l'Estat d'ara en diria *Candide*, si tornàs a fer una passejada p'el nostre mon retut y a punt de rompre's, que's un estat feliç, el millor d'els estats possibles, pero que necessita grans exèrcits permanents d'esclaus, y un ordenament militar, perque li sostenguin y assegurin aquesta incomparable felicitat. La revolució fonc molt més social (de substitució de classes directes) que política, ja que la centralisació napolèonica imitava la de Colbert, y fins y tot l'exagerava com podia, trossejant els nucleus ètnics aont arrelava una raça tradicional y distincta, pera arrencar-ne la poca cohesió y la feble solidaritat qui hi quedava. Se pot dir que la rutina havia prescrit. Lo que no havien conseguit els esforços d'els hisendistes de la monarquia absoluta, amb aquell afany de simplificar els medis de procurar-se les rendes contributives, ho aconseguí l'esperit igualitari y nivellador de les noves opinions governamentals. Aleshores començam a veure adulterada y malpresa la paraula *nació*, usada sempre, abans d'eix temps, conforme a la seua etimologia, pot-ser en un sentit més particularista y restringit encara d'el que té en l'actual tecnicisme sociològic. No es gaire estrany llegir en els clàssics castellans expressions així: "de nación mallorquina², de nación genovés de nación siciliano³ "Aquell concepte postrevolucionari de nació va anar consolidant-se y poc a poc volguent abraçar aquest concepte de patria, abans igualment propi de les més restretes agrupacions y d'els més petits territoris⁴: devengueren patries y nacions, les colonies qui anaven separant-se a Amèrica, y deixaven d'esser-ho, en virtut de no sé quins principis, les nacionalistas qui, per conseqüència de'ls tractats volanders y pocs segurs, o de les conquestes capritxoses anaven quedant sotmeses a Estats aont dominava una raça externa. Les condicions geogràfiques d'el territori foren tengudes en compte, per tals divisions, mol més que les de la raça y llengua d'els Pobladors, y Catalunya, per exemple, quals fills ocupen als dos vessants pirenencs, quedà mig francesa y mig espanyola, com Polònia devengué la presa esquaterada de germànics y esclaus.

El mot *nació*, en son actual sentit, es tant jove com la fórmula política *sobirania nacional*, y fonc, en sos orígens, un lema de partit y una bandera de sublevacions contra el despotisme classic, alçada p'els qui no sabien veure-hi, en aquell prestigi com a religió amb que les mateixes persecucions anaren revestint les idèes noves, una llevar de futures tirànies. Per aquesta significació lliberal y exaltada, un d'els crits d'els *apostòlics* va esser el de *Muera Napoleón*, y contra la *nació's* dirigiren els tirs de reaccionaris y absolutistes. Y en quant a la patria, la patria ha estat sempre un concepte purament sentimental, personalísim, y bé se podria definir com una extensió d'el parentesc familiar (atenent més a la patria en son sentit de conjunt de con-ciutadans o paisans) o com una extensió de la *casa* original (si s'até més al concepte de territori).

² Per exemple Melo (*Historia de los movimientos, separación y guerra de Cataluña*), parlant d'en Pere de Santacília y Pax.

³ No hi ha necessitat de fer notar que sols ens referim a la nació en son concepte de gent que habita una determinada regió geogràfica, de la qual regió han rebudes ja les influències físiques: clima, condicions de vida, vesinatge, corrents immigratòries, etc.: y no a la nació en son sentit de multituds o races nòmades sense cap relació geogràfica definida. La diferència entre cixes dues accepcions de la paraula *nació*, es la mateixa que s'observa entre els dos significats de la paraula *poble*.

Hi ha que tenir en compte, també, que la separació entre nacions no es una absoluta solució de continuïtat. Entre elles s'hi troba una gradació suau, un fusió d'els caràcters de cada una y de les seves condicions ètniques en un tipus mixtes, difícil de classificar, amb les llengües confinant, qui van barrejant-se y formant *patois* o algarabics.

⁴ A Grècia son tant nombroses com les ciutats o com les illes.

Acaba de totes maneres, allà ont l'afecció sentimental que mou dins l'ànima de l'individu; perquè si la nació es, a la fi, un tecnicisme de dret polític o de sociologia, convencional o mutable, més o menys restringit y amplificat, la patria es la designació d'un afecte positiu y permanent. No sé si convendria ja qu'a Mallorca s'ha vengut usant tant l'expressió *patria petita*, fer notar el caràcter d'indivisiabilitat que té el concepte de patria ínfima, immediata, a la patria gran y mediata, com se superposen els germans dels parents de lluny.

En quant al programa constituent qu'el Sr. Pí y Margall ens exposa en la carta, creim necessari fer constar qu'el programa de la futura constitució federal no pot ésser definitiu, ja que se tracta d'un procés de progressives emancipacions de les personalitats polítiques col·lectives, sens'altre límit qu'els interessos de la llibertat y l'utilitat pràctica d'els regims autònoms que successivament vegin implantant-se. Es clar que l'ideal consisteix en la perfecta llibertat d'acció social y política d'els ciutadans y de les col·lectivitats, y que en l'àmplia realització de la voluntat nacional, qui ve a completar la realització de la voluntat individual, fi últim de tot el dret polític y viva aspiració de les escoles avençades d'el día. Desde aquest punt de vista, el regionalisme complementa l'obra de l'individualisme, y no pot deixar de posar-se-la com norma si no vol ésser una tendència de retrocés històric o un pur ensomni tradicional, de sentiment infantívol, desprovehit de tot ideal reflexiu y de la fredor serena necessaria para que les aspiracions sien fecundes.

Més per ara s'hi oposa la constitució governamental de quasi tots els Estats d'el món, entre els quals hi ha una rivalitat d'interessos incompatible amb la causa de la autonomia local, a la que dificulta amb les coaccions d'els grans armaments, d'el servei obligatori, de les grosses contribucions d'els centralitzats. La fórmula bona seria deixar a la centralització, únicament, lo qu'es de vertader interès *regional* qu'estiga centralitzat. Fa poc temps qu'un publicista feia notar el gran avantatge que reportava als diferents Estats de l'Unió Americana la centralització de les relacions diplomàtiques, qui produeix la solidaritat en la defensa y, per tant, la força.

En quant a les relacions mercantils, no sabem veure l'inconvenient de la seva descentralització, y la consideram, no sols necessaria, sino pot-ser la més trascendental de totes, ja que se tracta de la llibertat en l'expansió progressiu de les fonts de riquesa nacional, d'el destrament i l'independència de la vida econòmica, qui es, a la fi, la *vida* en son sentit directe.

No cal parlar de l'organització postal y telegràfica, perquè no pertany als fins directes de l'Estat, y, per tant, son molts els qui, enamorats de la fórmula individualista y jove: *la menor quantitat d'Estat possible*, l'encomanen a l'iniciativa privada o als contractes inter-regionals.

No volem parlar d'el servei militar, perquè aquesta qüestió té en el día un aspecte pot-ser més social que polític, y convé fer-lo objecte de més detengues atencions.

La llei monetaria y la regulació de pesos y mides, com que son relacions més exteriors qu'interiors, es natural que guanyem molt si s'extén la seva adopció uniforme; però entenem qu'eixa adopció té d'ésser sempre voluntaria y reconeguda per contracte, com l'acceptació de qualsevulla reforma política o jurídica. Ni ha hagut fins ara raons de vertader pes específic, per exemple, qui s'han oposat a l'acceptació d'el sistema mètric p'el poble anglès.

Per totes aquestes condicions, el programa de constitució particularista que presentà la

fulla de manifest *Al poble catalá*, y que *La Renaixensa* estampa al davant de cada número⁵ no pot esser definitiu, y si únicament provisional, com la mateixa denominació de *regionalista*. A la futura organització hi devem anar per graus; y aquells son els primers que hi ha que recórrer y atravessar y quant els deixem en derrera, quant la nova educació política vaji consolidant-se y arrelant, serà l'hora de pensar en les altres conquestes, fins arribar an el perfecte reconeixement de les personalitats nacionals, amb el dret de tenir representants directes a l'extranger per els convenis econòmics, y la proclama d'el dret d'unió y successió de les col·lectivitats polítiques personals, qui es el fi ultim de l'evolució liberal moderna.

GABRIEL ALOMAR

DOCUMENT N° 4

ALS OBRERS.

17 abril 1900 any I n°11

Si els enamorats d'aquestes llibertats platòniques qu'ara s'estilen, y d'els sentimentalismes cosmopolites descendissin de les altures d'els principis y de les idees abstractes a la realitat de la vida, veurien que l'homo no pot prescindir del medi qui l'enrevolta, no pot deixar de formar part d'una societat d'homos, y qui, segons s'ía la constitució social y política d'aquesta, cambiarán les seves condicions materials de subsistència.

L'ordre, el bon govern, la bona administració, interessen a tots els ciutadans qui formen l'Estat, però son els primers en rebre els beneficis d'aquest ordre o els perjudicis del desordre les classes obreres, porque son les qui tenen menos medis y menos reserves, per aguantar la sèrie dels desacerts dels governants, qui semblen indefectiblement sa tradueixen en un encariment de les materies més indispensables a la vida y en una disminució del preu del jornal.

Si ens fixèm, per exemple, en la producció del blat a Espanya, veurèm que, donades les condicions en que's troba l'agricultor espanyol, qui está faltat de vies de comunicació, d'adobs y mil altres medis de producció que sols pot proporcionar una bona administració pública, no pot produir els 100 kilos de blat a menos de 30 a 32 pesetas, de modo que els ciutadans qui formen part de l'Estat espanyol, o tenen de renunciar en absolut al cultiu del blat, o tenen de conformarse en pagar 100 kilos d'aquest producte a 32 pessetes; un italià l'obté a 25 pessetes; un francès a 19; un austriac a 16'50; un suís a 18; un belga 15'50; un anglès a 15'70; y un nort-americà a 13. Es a dir, en tots els Estats ben constituïts es possible obtenir el blat a la mitat del preu a que'l té de pagar un espanyol.

⁵ Sobre la construcció de les obres públiques de caràcter general, podem dir lo mateix que de les relacions postals y telegràfiques. Pot esser l'objecte d'empreses privades, o dependir de l'aveniment d'els diversos municipis interessats en la millora de llurs medis de comunicació. La revolució d'els conflictes inter-regionals quedaria definitivament a càrrec d'el poder central, sempre que no revestís el caràcter d'imposició armada, sino el d'arbitratge internacional y acceptat voluntariament. La formació d'el pressupost anyal per el govern d'el centre, s'ha d'entendre sols restreta naturalment a les necessitats d'els gastos generals.

No cal dir qu'aquest augment del preu del blat en suposa un altre en el preu del pá, sustància indispensable a la vida dels nostros treballadors.

Respecte als jornals per lo que's refereix a l'agricultura, son tan defectuosos els medis de producció en la majoria de les regions espanyoles, tan petit l'interessé (sic) del capital terra, tan gros l'aïslament y l'atrás dels agricultors del centre d'Espanya, que'ls jornals se paguen als preus inverossímils de 0'76 a una pesseta. Aquesta insignificancia del jornal produeix una corrent constant d'emigració de les comarques agrícoles del centre de la península cap a la periferia aont els avensos industrials y agrícolas y una major producció permeten una millora de jornal.

La major riquesa y la gran producció industrial de Catalunya proporcionen jornals molt més crescuts als obrers, sobretot comparantlos amb els que's guanyen a la part central d'Espanya.

Per aclarir aquest punt n'hi haurá prou fent observar que l'industria catalana té d'adquirir maquinaria y primeres materies amb un sobrepuig d'un 30 per cent de cambi y necessita un major capital circulant, per la falta d'establiments de crèdit, circumstancies totes qu'encareixen la producció; si aquesta industria nostra qu'ho paga tot més car que'ls estrangers té de sostenir la competència amb aquests, es precís que pagui menos la má d'obra, es a dir, el jornal.

Convé, doncs, que les Associacions obreres en son lligítim desitg de millorar les condicions de treball de sos associats tenguin present que la constitució política y la bona administració del Estat es un favor que influeix d'un modo directe en la vida de l'obrer. Recordin també que d'els desacerts d'els actuals governants tots en som responsables y qu'el renaixement y reconstitució de Catalunya amb sa complerta autonomia té de fers en benefici de tots els catalans.

Recordin això y obrin en conseqüència.

DOCUMENT N° 5

EN MAURA Y "LA VEU DE CATALUNYA,,"

21 abril 1900 any I n° 12

Parla així l'importantíssim periodic catalanista, d'el discurs pronunciat p'el madrileny D. Antoni Maura:

"El senyor Maura, qu'es un dels polítics qui mes mentides diuen, y parlen al contrari de lo que senten, ha fet un discurs a Sevilla.

Y, *ha metido las cuatro*, com diuen els castellans: es allò del microbi matritensis que'ls recordava l'altre dia.

Volguent afalagar als andalusos, ha alabat el seu patriotisme, aquell patriotisme que's demostra amb *jipios*, *verónicas*, *largas*, *cañas*, etc., qu'es patriotisme andalús, molt posat en raó a la Andalucía pero qu'es espanyol, perque Andalucía forma part d'Espanya: y tot alabantlos, ha dit en Maura'l disbarat següent:

—Soy hijo de una región que posee un "dialecto", para dirigir plegarias a Dios (y per moltes altres coses, com per escriure obres monumentals com les d'en Lull (sic) y versos

inspiradíssims com els de l'Aguiló y en Costa y Llobera) pero mi amor es primero para la patria, porque la patria es una madre que no puede escogerse."

Es més senzill dir mitja dotzena de tonteries que una cosa ben dita.

¿Que ha volgut dir amb això en Maura, el germà d'aquell qui va honrar la llengua catalana?

Vingui aquí, home, vingui aquí. Aqueixa patria abstracta que vosté retreu y que no es altra cosa que l'Estat. vosté se la pot treure de sobre sempre que vulgui, sense fer més feina que naturalisarse francès, anglès o turc, y li poden treure de les circumstancies, com han fet amb les rossellonesos y gibralterins. Lo que no li poden treure mai de sobre, es l'esser mallorquí, com a mi l'esser català. Podria Mallorca esser anglesa, Catalunya francesa, y vosté y jo seriem sempre l'un mallorquí y l'altre català.

No les digue més aquestes coses, senyor Maura: abans d'enrahonar pensi més en lo que vol dir, qu'el que aspira a ser quefc d'un partit, deu esser home més conseqüent y més verídic.

Lo demés del discurs, ni fa ni fu: quatre vulgaritats, moltes tonteries, molt parlar y poc sentir.

Y encara per no complirne ni un dos per cent si mai arriba a ser govern. Això sí, de alabances a les institucions no'n vulguin més: en Maura es un raspallaire de primera.

Bueno: ell sabrà perque ho fá".

DOCUMENT N°6

MALLORCA DORM.

28 abril 1900 any I n° 13

Anava acabantse el sigle XVII y pareixia qu'amb ell s'acabaria l'Espanya, segons n'estava d'abatuda. L'obra d'els descobriments y conquestes d'Ultramar, apartantla de sos vertaders destins y consumint sa vitalitat, l'havia extenuada fins al punt de posarla en perill de mort, los demés pobles europeus la donaren per morta.

El reine, més pobre que mai, va quedà en mans d'homos encara més pobres de seny: el rei, nin y malalt; els ministres, més diligents per conservar sos puestos y repartir l'hasienda pública entre'ls amics, que p'el bon govern d'els negocis; la cort, empobrida y intriganta com cap altra d'Europa; el poble, inconscient, devot y afamegat. Tot mos faltava. Les guerres no acabaven mai, encara que no tenguessen ni homs ni diners. Era tant evident la rohina d'Espanya que fins els curt enteniment d'el rei la concixia.

Arribà un día en qu'el poble de Madrid tengué més fam que de costum y no sortí a ses afores, ni se devertí amb festes ni s'entuaiamá amb autos de fe. Un matí d'abril de 1699 se barayà en es mercat un menestral amb un esgotzí. Corregueren menestrals en auxili de l'un y esgotzins en defensa de l'altre. Cresqué sa baraya, arribà a escándol, se va juntar molt de poble y poc després sonaven a ses oreyes d'els reis aquests crits: ¡Pan! ¡Pan! ¡Viva el rey! ¡Mueran los que engañan! ¡Muera Oropesa! sortí la reina a un balcó d'el palau y digué qu'el rei dormia. Llavors sortí de sa multitud una veu que cridà: "*Mucho tiempo ha que duerme y lo es de que despierte.*"

Aquestes mateixes paraules repetim an es nostre estimat poble de Mallorca: "Massa temps fa que dorms y ja n'és bon'hora de que te deixondesquis. "No es necessari que te recordem es desgavell qu'hi ha per tot arreu; tu massa ho saps y el veus. Lo que es precis dirte continuament qu'avui tu ets el rei, tu ets l'amo, y que si tot está cap-per-avall, es perque dorms, perque no t'ocupes encarrilar novament ses coses. Desperta, Mallorca, fes la teua via, pren part en la vida pública, disciplina tes forces, presenta a sa lluita, perd o guanya. Societat que no lluita, es societat morta.

Qualcú ha pensat y dit que com més mal aniran ses coses més aviat tot lo present farà uy. Aixó mos pareix fruit d'un enteniment curtíssim. Es lo mateix que si un hom malalt de sa sang, s'obris ses venes per llansarla tota, per després posarnishi de nova. Arribaria am les darreres gotes de sang putrefacta. ¿Que s'hauria guayat alleavors?

Noltros no hem pensat mai en la mort, ni, sisquera amb una vida de pobre. Així sols hi pensen els pobres d'esperit, o'ls ganduls. Noltros volem que Mallorca visca forta, gosi d'una esplendides afalagadora. Per qué no ho hem de conseguir? ¿Es, per ventura, un impossible?.

Altres pobles han realisat aquest ideal. S'han instruit y han trebayat. Y' d'aquesta conjunció de l'instrucció y d'el trebay ha nascut la vida.

Mallorca, desperta. Mira que fa bona falta.

DOCUMENT N° 7

INDIFERÈNCIA ACTUAL MALLORQUINA

Any I n° 1

Segona època

Ciutat de Mallorca, 5 de Gener de 1918

"Indiferència actual mallorquina".

Hi ha una cosa pitjor que la covardia política i és l'indiferència per la cosa pública. No se comprèn com hi ha tants mallorquins que es complauen en negar importància a tot lo que sigui voler acabar amb l'actual organització política. Nosaltres no podem restar indiferents davant del general indiferentisme polític que governa la nostra illa. Hem de fer també la guerra que es mareix a aquesta perniciosa plaga social.

No costaria gaire pena demostrar que l'indiferentisme polític és més denigrant encara que l'imperi de la política revolucionària. Quan impera l'esperit tumultuós, és a dir, quan vol pendre la direcció política d'un poble la part més inquieta i nerviosa d'aquest poble, esdevé un fenomen violent, però al cap davall profitós. La part inquieta i nerviosa d'un poble sol ésser la part que té més tendència a la perversitat i a l'injustícia; així en son galopar no és estrany que invadeixi de vegades el terreny de lo injust i de lo pervers. A la més petita invasió al terreny de lo injust la part sensata i ordenada del poble (que quasi sempre és la més nombrosa) s'aixeca i fa valer la invariable i nobilíssima opinió, i aixecant-se i alarmant-se posa en tensió la seva voluntat. Una vegada la part sana d'un poble està en tensió no hi ha que tèmer. Quan hi ha lluita, políticament parlant, la victòria sempre correspon al defensors de la justícia. Lo difícil, però, és establir la lluita. Dins un general repós, lo que s'en diu part sana d'un poble és la més peresosa. rara vegada la part sana és la que s'anima de coratge suficient per començar la lluita.

Així deiem, paradoxalment, que és preferible l'imperi del desordre polític a l'imperi de l'indiferentisme polític; perque én el primer cas l'injustícia que es comet és visible, i essent

visible es converteix en un ardorós estímulo per a moure la consciència popular; però en el segon cas, que és el nostre, la part sana està inèdicaament maridada amb la part infecta: la justícia i la injustícia polítiques se confonen dins la mes banal de les boires, que és la boira de la peresa de la consciència popular, la boira anestèsica del comodisme, que no distingeix entre el bé i el mal; que usa el bé, no per virtut, sino per convenència; que usa del mal, no per vici, sino per convenència. Així, al mateix temps que predicar doctrines polítiques a Mallorca, cal destruir, sigui com sigui, son tradicional indiferentisme polític, que, d'altre manera, tot lo que es digui sobre mallorquinisme, regionalisme o autonomisme, no servirà més que com a nou aliment de l'indiferentisme mallorquí.

DOCUMENT N° 8

AVALOT POPULAR. 25 febrer 1918 segona època any I n° 8

Dilluns passat tenguérem sessió d'Avalot popular, amb motiu de la manca de carbó. A la part del matí una partida d'al·lots i al·lotes de 8 a 10 anys, seguits de dones, començaren a recorre les carboneries cercant combustible, sense poder-ne trobar p'en lloc; en vista de lo qual acudiren al Sr. Governador, qui les envià al Sr. Bal·le, i aquest les remeté a aquell, el qual envià la policia a algunes carboneries fent vendre el carbó que hi trobaren, just unes quantes sàrries. P'el carrer els demandants, en trobaren algunes carretades, que se feren seves tranquilament. Després corregué la veu que en el Moll hi havia una barca de carbó, i seguidament se'n hi anaren, amb sacs, cenallons i mocadors, començant a cridar i a moure renou, mentres cadascú procurava aplegar tot el carbó que podia, fugint després cap a ca seva. An els assaltants, s'hi afegiren homos, i el saqueig de carbó, prest se convertí en saqueig de totes les mercancies que hi havia sobre el Moll. La força pública hi comparagué més tart, limitant-se tot duna a presenciar la bulla, a fer deixar *les preses*, i a impedir que s'arremolinés més gent en el moll. Després veient que l'avalot creixia i que de res servia le persuasió, tocaren avís, la força armada desenvainà els sabres, hi hagué càrregues simulades, corredisses, insults i pedrades per part dels manifestans, altres tocs d'avís, i finalment feren foc, ferint greument un jove fuster i una senyora qui estava en el balcó de ca seva. L'hora baixa la cosa començà a apacivar-se i fins ara segueix la calma. Es de témer emperò que un dia o altre no se reproduesca la mateixa escena, si segueix com fins ara la actuació providencial de les nostres autoritats.

Es verament de llamentarlo succeït. No podem donar la culpa als pobres, qui la carència dels articles de primera necessitat, tenen dret a apoderar-se de lo que han de menester. Però l'exercici d'aquest dret, exposadíssim a sortir de la moderació, car ningú és bon jutge en causa pròpia, s'ha d'evitar a tota ultrança p'els qui tenen la missió de vel·lar p'el desplegament normal de la vida i de mantenir l'orde; i si per causes que no cal escatir, no saben o no poden exercir aquesta suprema i essencial funció de tutela i de previsió, única raó d'ésser de l'autoritat, és arribada l'hora de deixar el càrrec a altres persones de més maneig i més ciència, o al manco, de més ràpida

intuïció dels remeis aplicables als conflictes qui's prevenen de molt lluny.

No n'hi ha prou en que els encarregats de la direcció d'una societat, sia, natural o artificial, sien bones persones i carregades de bones intencions i bons propòsits; cal ademés

que tenguen aptitud i patriquesa de govern, previsió de les necessitats dels seus súbdits, i vivor d'ull per aplicar promptament el remei adequat a qualsevol anormalitat.

I que consti que no al·ludim personalmen a ningú. Qui és confrare que prenga candela; qui davant els conflictes de les substències no té intuïció de les respectives solucions, qui veu l'horitzó clos, qui se sent dubtós i indecís, és que no serveix per manar la nau a bon port, i estaria millor a ca seva. Els governants, els súbdits, tenim dret a tenir autoritats aptes en qui reposar tota la nostra confiança; de lo contrari vendria l'estat d'alarma, desvaricie social, sementer de tota perturbació, qui no més se cura amb l'extirpació violenta de ses causes.

DOCUMENT N° 9

ELS SOCIALISTES MALLORQUINS I EL REGIONALISME Any I n° 22 Segona època

Ciutat de Mallorca, 1 de juny de 1918

“Els socialistes mallorquins i el regionalisme”

El cap-pare del partit socialista ha fetes unes declaracions sobre la personalitat “baleàrica” que les publicà dies passats un periòdic local, caiguent de plé dins aquest formulisme de moda, o sia balerisme.

Començarem diguent que nosaltres no porem estar mai conformes amb aquest formulisme per considerar que no satisfà els veritaders dalers que sentim de nacionalistes i perque el consideram tendències per centralisar Menorca i Eivissa, administrativament, a Mallorca, i això, segons les nostres més íntimes conviccions no volem ni porem consentir-ho jamai, car nosaltres declaram que volem a nostres germanes Menorca i Eivissa ben autònomes, sense cap superioritat de cap regió natural, dins la nostra nacionalitat.

Aquí a Mallorca tothom és regionalista però amb el criteri de no voler reconèixer la llengua, rebutjant-la a cada moment. Vosaltres, gent inícuca, sou regionalistes desfent el dret, sou regionalistes fent protestes d'unitat espanyola, sou regionalistes imitant tot lo foraster, sou regionalistes que matau la pròpia regió!

Dit cap-pare participa d'aquest regionalisme: se seclara acèrrim enemic del regionalisme si va a la formació de nacionalitats que, segons veig, per ell no existeixen (que ho demostrí limitant fronteres per considerar-ho anti-español i antisocialista (sic).

Vulguin o no vulguin els pseudo-regionalistes, facin totes les declaracions que vulguin, la nacionalitat existeix i existirà, perque existeix i existirà una llengua peculiar, perque'ls límits d'allà on és parlada la llengua, demarquen una nacionalitat: la sobirania d'aquesta podrà no ésser reconescuda pels homes, però això no atura que la nacionalitat aleni per devall les pròpies injustícies humanes fins que arriba un día que el poble torna sentir la veu dels avantpassats i aquella nacionalitat somorta torna reviure, i llavors se declara la lluita entre la llibertat i l'absorció, donant lloc al procés de nacionalisació, procés que avui en día va transformant Europa.

Volem defensar el restabliment de les nostres prerrogatives amb tota la seva magnitud i els drets de la terra, i ho volem en nom de la més pura llibertat. Llençarem el crit d'inde-

pendència, car no volem dependir de cap altre nacionalitat per imposició, i al declarar la Federació de nacions formant Estat Ibèric som els més nacionalistes del món. No permetrem sense protesta que se rebutgi la nostra llengua suplantant-la per una forastera; admetem la llengua castellana com a instrument de relació entre regions, res més.

El senyor Bisbal es declara enemic del nacionalisme per considerar-lo anti-español i anti-socialista. ¿Que és senyor Bisbal, Espanya? Un autor castellà després de dir lo que forma Espanya, exclama:

¿Donde está esa otra España sin catalanes, andaluces, vizcaínos, castellanos y aragoneses? ¿Cuando se verificó la fusión que los ha hecho a todos distintos? ¿Donde está ésta abstracción?

Els socialistes se declaren autonomistes, i el senyor Bisbal diu: volem dotar als municipis, a les províncies i a les regions de totes les llibertats compatibles amb la seva administració i sense rompre allò de la *unidad nacional*, respectant la característica de tots els pobles i nacions *con sus idiomas i costumbres; ampliar el concepto de patria*, etc...

Li podríem dir lo que està a la Doctrina nacionalista: "Té algún fonament la distinció entre pàtria petita i pàtria gran? Cap; l'home té una sola pàtria com té un sol pare i una sola família; lo que generalment s'anomena pàtria gran no és sino l'Estat compost de varies agrupacions socials que tenen la condició de veritables pàtries.

CARLES AUBA

DOCUMENT N° 10

EL PAISATGE MALLORQUÍ I EL SENTIMENT DE NATURA.

7 set. 1918 any I n° 36; 2ª època.

Un estudi comparatiu de la manera de sentir i expressar el nostre paisatge els literats mallorquins contemporanis ens donaria de segur la revelació de llurs temperaments. Pensam ara en la serena placidesa camperola de Maria A. Salvà, amb el lluminosisme palpitant i sensual de Mn. Riber, amb altres poetes i prosistes de caires tan definits en aquest aspecte, i, per raó d'actualitat bibliogràfica, especialment, amb elegància discreta y crudita d'En Miquel S. Oliver.

Temperament aquest últim intimament enyoradís, delata a cada punt en sa prosa sinuosa la "vaga absorció, pensativa i càndida", que caracteritza la nostra enyorança i la distinció del neguit i concentració peculiars, p. e., de la *saudade* portuguesa. Per això la seva Mallorca, és la dels qui la enyoren sentimentalment i cerebral; és *La terra molle, lieta e dilettoza*, per a la qual ha trobat aqueix vers suspirant del Tasso. La terra que arreplega en son sí el silenci "quasi pitagòric" de la ciutat vetusta i somnolenta amb l'orientalisme, perfumat de flor de taronger, de la vall sollerica; el paisatge virgilià i tarragoní de la planúria lluminosa amb el celtisme dels alzinars druídics, on se conserva, en mig d'una desolació de pedres calcinades, el menhir pensatiu; la pura visió hel·lènica d'un mar partenopea amb el somni persa o índic de les coves misterioses; el Miramar de la mística i dolça contemplació

lul·liana amb la Cartoixa valldemossina de les agitates perversitats de George Sand. Es la Mallorca dels trofeus marítims arreu de la riba, testimonis de propietats pretèrites; la que han passejada pel món, En Rusiñol amb sos ametllers cànids i sos jardins alegíacs i En Mir amb ses cales fosforecents.

Hi ha molta literatura, evidentment, en la Mallorca que descriuen els llibres i és pintada en les teles. Però, quin erudit, davant un paisatge que li deixonda el record de lectures íntimament sentides, sabrà ni podrà deseixir-se de la seva erudició? Quin esperit, verament poètic, verament creador, verament reproductor, no serà excitat per la fantasia, al posar-se en contacte amb “l’art divers” de la natura?.

Es rara la existència de individus que, per seguir certa moda filosòfica o per haver adoptada la doctrina estricta dels qui no volen llegir en altre llibre que no sia el de la pròpia consciència, se giren d’esquena a la natura i fan evidents esforços per a convèncer-se que no els hi inspira cap interès, que no la senten ni la poden sentir perquè és muda. Segurament, per comprendre bé un paisatge i trobar-li sentit, cal estar posseïts d’aquella vaga sentimentalitat enyoradissa, abans esmentada, que no presenta res de romàntic, si no que és la facultat que té l’home perfecte, de tots els temps i tots els llocs, per a posar-se en relació amb la bellesa *vivent*. La capacitat o incapacitat d’emoció resideix en nosaltres tan sols. Si no us diu res el paisatge –muntanya o marina, conreus o ermassos– és que els vostres sentit són limitats (possiblement educadíssims, però limitats) i troben en la vida ciutadana satisfacció abastament. Si davant un espectacle natural, insòlit i grandios no percebeu un plaer contemplatiu que esdevé terror sagrada i instintiva (vid. *L’infinito* de Leopardi) o neguit indefinible talment el de la presència d’un esperit deslliurat de sa carn, com diu Ruskin (*Modern Painters*), és que teniu apagat el primitiu sentiment religiós. El mateix Ruskin pregunta (*Praeterita*) per remarcar l’excel·lència de çò que en diu “Facultat teòrica”: “Quina mena de sentiment humà, és el sentiment que estima una pedra per la mateixa pedra i un núvol pel mateix núvol?” I no cal anar a cercar justificacions en temperaments de la beutat, perquè els més serens, els més equànims, els més purs, els més alts, dins la història de l’esperit, un Pascal i un Goethe, ens diràn que “fins la teologia” pot parlar la natura, i que hi troben meravellosos secrets i proves de saviesa.

JOAN ESTELRICH

DOCUMENT N° 11

LA VEU DE MALLORCA.

Any I n° 38 Segona època

Ciutat de Mallorca, 1 d’Octubre de 1918

“La zona franca a Mallorca”

Diumenge passat en un dels salons de la Diputació Provincial llegí el President d’aquesta Corporació Don Lluís Alemany son interessant i complert estudi sobre la significació comercial de les zones franques i la conveniència i fins necessitat d’implantar-ne una en el nostre port. Ponderà primerament la importància del comerç exterior, entrant a explicar la forma com els diversos governs que de la normalisació d’aquest comerç s’han preocupat,

han legislat sobre el particular, atenant-se sempre a alliberar de recàrregs les mercancies que un cop arribades a un port determinat no s'han preocupat, han legislat sobre el particular, atenant-se sempre a alliberar de recàrregs les mercancies que un cop arribades a un port determinat no s'han de consumir en la mateixa plaça comercial i sí solament s'han de transformar o dirigir a altres comarques.

Feu l'elogi de les poblacions marítimes on hi ha establert aquesta ventajosa franquícia i transparentà les favorables condicions que té Mallorca per aquest objecte molt superiors a altres punts d'Espanya per la senzilla raó que no hi ha ni hi pot haver en el continent qui es cregui perjudicat amb la creació a una illa com la nostra de tal zona franca.

S'expressà així el Sr. Alemany:

“¿Debe ser la isla de Mallorca, el puerto de Palma, el lugar privilegiado para esa gran obra? A mi no me cabe duda.

España no tiene ninguna zona franca y es imprescindiblemente necesario que tenga una. No la puede tener Barcelona, porque se opone recelosas otras provincias; no pueden darse a otro puerto, porque se opondría Barcelona; luego hay que buscar el remedio su-
mando voluntades, ganando, desde luego, la simpatía de los catalanes, primeramente, y de los demás puertos del litoral después, para que los primeros digan: “La zona franca de Cataluña ha de ser Mallorca”, y los demás añadan: “la zona franca de España debe ser Mallorca”. Ya sé que no pocos objetarán que eso es un sueño, una ilusión; pero quien, como yo, tiene siempre el espíritu abierto al optimismo, no vacila, cree que es posible; que es factible y que es necesario intentarlo, dedicándonos a tal propósito con verdadero frenesí y demandándolo, dedicándonos a tal manera que, si no podemos conseguirlo, seamos por lo menos una opinión, un factor, que deba ser tenido en cuenta, para cuando el Estado se decida a resolver este problema que más pronto o más tarde tendrá que resolver.

Para lograr que se piense en nosotros, ofrezcamos detalles preciosos de lo que podemos ofrecer, pues, además de las condiciones reseñadas que posee Mallorca, tiene nuestra isla la espléndida bahía de Palma, esta Bahía que forman las puntas de Cala Figuera y Cabo Blanco, y en cuyo fondo hay una extensa costa, desde el Cuartel de Caballería hasta el Arenal, fácilmente utilizable para nuestro objeto; tiene una longitud de 6'25 millas o sean 11.575 metros, y una extensión de 65'25 millas cuadradas o sean 22'534 hectáreas. Es un admirable lienzo de mar muy abrigado, y en condiciones inmejorables para ofrecerlo al tráfico”.

S'extengué després en detalls d'orde tècnic aplicables al cas nostre i en atilats arguments per desfer els que creuen aportar els qui's diuen enemics de les zones franques, que són, a dir ver, poquíssims.

Hem d'aplaudir amb entusiasme tots els mallorquins el vigorós treball del Sr. Alemany. Ell vé no sols a il·lustrar l'opinió sino a convèncer a tothom de lo beneficiós que seria per la riquesa mallorquina el disposar d'un organisme comercial d'aquesta naturalesa.

Ha omplert la conferència del Sr. Alemany un buit que es notava dins la cultura comercial del nostre poble; com l'ompli dins la cultura general del poble espanyol la publicació que en 1901 edità la Càmera de Comerç i Navegació de Barcelona on s'hi troben els Documents Oficials relatius a l'establiment de la zona neutral a Barcelona i'ls treballs de la Comissió especial creada per tal fi pel que a labores era Ministre de Foment D. Joaquim Sánchez de Toca, acompanyats dels informes que aciençadament donaren la Diputació Provincial, l'Ajuntament Constitucional, la Junta d'Obres del Port i les principals entitats econòmiques d'aquella capital.

Nosaltres farem tot lo que estiga de la nostra mà perque no sobtaculisi a tan nobilíssima millora, i desitjam de veres que altra vegada no's deixin fer patents els destorbs que sempre sol posar el Govern Central encara que es tracti d'una qüestió en la qual hi està unànimement encarada tota una regió.

* * *

Una petita observació ens avençam a fer i és que no convé artísticament a la nostra ciutat que's comensin a edificar dics i edificis auxiliars just abaix de la nostra Catedral. Suposam que està en la ment de tots els que han d'intervenir a l'estudi del projecte el considerar que convé tirar una mica cap a la dreta de la Seu (es a dir cap an el Molinar) tota construcció que afecti al comerç i a l'indústria, encara que s'hagi de donar a la zona una mica més de profunditat. La meravellosa Acròpolis formada per la Seu i el Palau de l'Almudaina no pot admetre res a la seva base que no li estiga essencialment i constructivament subordinat.

DOCUMENT N°12

"L'AUTONOMIA ADMINISTRATIVA" 7 de març 1931 Any I n° 8

El Centre autonomista, com és sabut, persegueix l'autonomia de Mallorca dins l'unitat nacional.

Aquets ideals autonomistes inclouen tot un programa de govern exposat ja d'una manera sintètica en el manifest de l'any passat. En aquest manifest es fa referència a la que podríem anomenar la mallorquinització de la Mallorca desmallorquinitzada. El recobriment de la pròpia personalitat en institucions, cultura i administració.

Parlem avui d'aquest darrer aspecte, aspecte en el que convergeixen i armonicen perfectament els dos partits regionalista i autonomista.

"L'autonomia administrativa": vet aquí un aspecte interessantíssim de la nostra futura actuació. Vejem d'una manera ràpida lo que aquesta paraula significa.

Mallorca és una regió natural de gran potèncialitat econòmica. Les seves condicions geogràfiques, climàtiques i geològiques li donen una situació envejable, tant per l'agricultura com pel comerç. Per altra banda el gran turisme, factor econòmic de primer ordre, no pot fer altre cosa que afavorir de cada dia mes aqueixa situació privilegiada. Mallorca, doncs, està en una posició ventajosa respecte a la majoria de les provincies espanyoles per tributar sense sofrir extropici de cap mena d'Hisenda.

Però si Mallorca està en condicions de tributar sense penúria i de fet tributa avui en aquesta forma no és just que els doblers dels mallorquins es gastin a fora Mallorca més que en la proporció mínima que exigeixen les càrregues generals de l'Estat.

Si Mallorca tributa amb bona moneda, té dret a bones escoles, a bons liceus d'ensenyament secundari, té dret a una Universitat, la necessitat de la qual es deixa sentir aquí d'una

manera molt més intensa que a Valladolid, Salamanca o Murcia, ja que els habitants d'aquestes regions les tenen a mà amb poques hores de tren Mallorca te dret doncs a organitzar directament la seves instruccions sanitàries, a construir les seves carreteres, etc.

Cal que els mallorquins compreguin el significat del nostra programa autonomista, un aspecte interessantíssim del qual és sens dubte l'administratiu.

Això és el significat de la paraula autonomia i no es que algunes persones amb prejudicis volen suposar donat-li caràcter pernicios i subversiu. Hi ha res més just i més equitatiu que l'autonomia administrativa? No és aquesta la realitat que importa a les nacions capdavanteres de la civilització? Si Mallorca pot atendre esplèndidament als serveis sanitaris, als seus canderosos, tuberculosos i malalts mentals, perquè té medis sobrats per instalar-los fins i tot amb luxe, perquè ha de consentir que estiguin mal tractats i mal atesos, amb els medis migrats de que avui disposen les Diputacions provincials? Si avui Mallorca pot construir escoles, liceus i fins i tot una Universitat amb dues facultats indiscutibles (Medicina i Dret) perquè ha de resignar-se a la mediocritat oficial de les escoles de 1^a ensenyança i a enviar els seus fills a les Universitats peninsulars perquè hi deixin els diners i moltes vegades la salut. Si Mallorca té, doncs, els medis, perquè no ha de gaudir del que és ben seu?.

"Mallorca pels mallorquins" hem de pregonar doncs al nostre poble: que tots els nostros compatricis es donin compte de lo que el programa autonomista significa perquè els se fassin ben seu i el defensin. Aleshores podran dir en veritat: Els vells partits polítics no són els qui han de fer una Mallorca gran; persegueixen uns ideals d'apariència, uns ideals de guarda-ropia. Sols els partits autonomistes tenen la saba novella de la verdadera política, de la política sana, de la única que pot resoldre el nostre problema que no és més que un problema de justícia.